

בענין שליח עושה שליח

דף מא. גמ'. דאמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה.

לכאורה האיסור לקדש אשה עד שיראנה חל רק היכא דהמקדש מעולם לא ראה את האשה. ובאמת כך עולה מדברי התוס' (ד"ה אי אתמר), דאם מכירה מותר לקדשה.

ויש לעיין בגדר האיסור לקדש אשה עד שיראנה. דמצד אחד י"ל דהוי מדין זהירות דאסור לאדם לשים עצמו במצב שיש חשש שיבוא לידי ביטול מצות ואהבת לרעך כמוך ואיסור שנאת אדם מישראל. אמנם אין חסרון או דבר אסור בעצם הקידושין עצמם. מאידך י"ל דקידושין כאלו דיש בהן חשש שמא יבוא לידי ביטול ואהבת לרעך כמוך מהוה חלות איסור בעצם הקידושין. ומלשון הגמ' לכאורה משמע כצד הראשון דהאיסור הוי מדין זהירות במצות אהבת ישראל בעלמא.

ברם עיין בלשון הרמב"ם (פרק ג מהלכות אישות הלי"ט) שכתב וז"ל ולא יקדש אשה עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו שמא לא תמצא חן בעיניו ונמצא מגרשה או שוכב עמה והוא שונאה עכ"ל. הרי הרמב"ם חיבר את האיסור הזה לביאת אשה שונאה. והרמב"ם הביא את ההלכה דביאת אשה שונאה בהלכות איסורי ביאה (פרק כא הלי"ב) וז"ל וכן אסרו חכמים שלא ישמש אדם מטתו ולבו מחשב באשה אחרת, ולא יבעול מתוך שכרות ולא מתוך מריבה ולא מתוך שנאה וכו' עכ"ל. ומשמע מזה דיש איסור מסוים ליצור אישות כזאת שמא תהא האשה שונאה עליו, ואינו רק דין כללי

כקרבן, דזה הוי עיקר הנסיון שלו שיעשה העקידה בעצמו ובגופו, ואילו היה עושה העקידה ע"י שליח לא היה מקיים מצות העקידה כלל, והיה גורם לשפיכות דמים בעלמא.

(10) ואולי יש בזה נ"מ לגבי ברכות האירוסין והנישואין, שאם עצם האישות אסורה אזי לכאורה אין לברך ברכות אירוסין ונישואין כי לא נתקנו על אישות אסורה כמו

דזהירות במצות ואהבת לרעך כמוך בעלמא אלא דהוה חלות איסור אישות. (10)

דף מא. גמ'. דתניא ושלח מלמד שהוא עושה שליח, ושלחה מלמד שהיא עושה שליח, ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח.

בענין שליח עושה שליח

א

בענין שליח עושה שליח וגדר דשליח לקבלה

עיין בסוגיות (גיטין כט., עא--עב.) בענין מילי לא ממסרי לשליח דכשהבעל ממנה שליח לכתוב גט אין השליח יכול למנות שליח תחתיו לכתוב את הגט, ואילו באומר אמרו כשהבעל אמר במפורש לראשון למנות השני לכתוב את הגט אזי המינוי חל והשני יכול לכתוב את הגט.

ונראה לבאר את הדין דמילי לא ממסרי לשליח ע"פ יסודו דהגר"ח זצ"ל שמינוי השליחות תלוי בחלות דין בעלים – דרק מי שהוא בעלים יכול למנות שליח ולא מי שאינו בעלים. (11) ולכן כשהשליח הראשון רוצה למנות שליח שני תחתיו הוא יכול למנותו דוקא אם השליח הראשון הוי הבעלים על המעשה ולא כשהשליח אינו הבעלים אלא שעושה מעשה קוף בעלמא בעד המשלח דהוא לבדו הוי הבעלים. וזה מה שקבע הגמרא דהשליח לכתוב הגט לא נעשה הבעלים על הכתיבה ועל יצירת הלשמה

שהרמב"ם פסק (פרק א מהלכות ברכות הלי"ט) שאין מברכין ברכות הנהנין וברכה אחרונה על מאכלות אסורות. ועיי' בהשגת הראב"ד.

(11) עיין בשיעורים לקמן (סא). בענין משפטי התנאים אות ה'.

דבגט. דרך בעל האשה עצמו הוי הבעלים לכתוב את הגט לשמה, אלא שהשליח הוי ידא אריכתא דהבעל לכתוב ולהחיל הלשמה בגט ואין עליו חלות שם בעלים, ומשורה השליח אינו יכול למנות שליח שני תחתיו.

ועפ"י ההקדמה הזו נראה לבאר את הראשונים כאן בסוגיא דידן. כתב הרשב"א וז"ל וא"ת בשלמא שליח דידיה משוי שליח אבל שליח דידה היכי משוי שליח והא מילי נינהו ומילי לא מימסרן לשליח עכ"ל. ונראה דכוונת קושייתו היא, דבשלמא הבעל הוי הבעלים על הגירושין וכשממנה שליח הולכה לתת לה את הגט אזי הוא משווה לשלוחו לבעלים על נתינת הגט, ומשורה בדין הוא שהשליח הראשון יכול למנות שליח שני להולכה. ואילו האשה המתגרשת בעל כרחה אין לה חלות דין בעלים בגירושין, ולכן א"א לה למנות שליח מדין שליח דכהת"כ דתלוי בדעת בעלים וכדקבע הגר"ח זצ"ל, אלא דגזיה"כ "ושלח ושלחה מלמד שהאשה עושה שליח" מחדשת דיש דין מיוחד של שליחות שיד השליח הוי כידה ממש ונעשית כגוף האשה עצמה. (12) אבל אכתי אין לשליח לקבלה חלות שם בעלים על הקבלה, ולכן הקשה הרשב"א היאך שליח לקבלה של האשה יכול למנות שליח שני לקבל את הגט. (13)

וממשיך הרשב"א וז"ל ותירץ הרב ברצלוני ז"ל דהכא בדשויה איהי שליח בקנין דאלים לשוויי שליח עכ"ל. ר"ל שכשמינתה אותו בקנין אזי השליח הראשון נעשה בעלים על הקבלה ולכן יכול הוא למנות שליח שני. אך תירוצו של הרב ברצלוני תמוה לפי"ד הגר"ח זצ"ל, שהרי אף האשה עצמה אינה בעלים על הקבלה, ושלוחה הראשון חל מדין שליחות מסוים דידו הוי כידה, אמנם אין לשליח הראשון חלות שם בעלים וא"כ צ"ע מה יועיל קנין חליפין לעשותו לבעלים שיהיה לו הכח למנות שליח שני, וצע"ג. (14)

והרשב"א עצמו תירץ וז"ל ומסתברא בשנתנה לו רשות לשוויי שליח, דלא אמרינן מילי לא ממסרן לשליח אלא כשהשליח עושה אותו שליח מדעתו אבל מדעת בעלים משוי שליח, וכדמוכח התם דהא באומר אמרו שליח עושה שליח עכ"ל. ולכאורה אף תירוצו זה קשה להולמו, שהרי באומר אמרו, הבעל מינה את השליח הראשון רק כדי למנות את השליח השני ולא לכתוב את הגט בעצמו, וא"כ אין בזה חלות דין שליח עושה שליח, אלא הודעה בעלמא של הבעל לראשון לומר לשני להיות לשליח הבעל, והבעל עצמו הוא ממנה את השני לשלוחו ע"י הודעת השליח הראשון. אולם בשליח עושה שליח דעלמא השליח הראשון הוי הבעלים ובתורת בעלים ממנה השליח הראשון את

(12) ע"ע בזה ברשימות שיעורים לב"ק (קד. ד"ה שליח שעשאו בעדים), וברשימות שיעורים ליבמות (י: ד"ה אלא איהו שליחותא דאחים, אות א').

(13) ועיין בתוס' רי"ד (ד"ה שהשליח) דנקט משורה דאין שליח האשה עושה שליח וז"ל שהשליח עושה שליח פירש שליח דבעל משוי שליח כדתנן בפרק ב' דגיטין עושה בית דין ומשלחו כו' אבל שליח דאשה לא מצי לשוויי שליח משום דמילי נינהו שלא מסרה לו האשה אלא דברים בעלמא התקבל לי גיטי עכ"ל. וגם עיין בשיטה לא נודע למי (ד"ה ושלחה) דהביא מרבו נר"ו דלמסקנא אין שליח האשה עושה שליח וז"ל הכא נמי אי שויא איהי שליח לקבלה ההוא שליח לא מצי לשווייה שליח לקבלה מדעתיה דנפשיה, ואפי' למ"ד

בפ' התקבל גיטין (סו:) דמילי ממסרן לשליח הכא מודה דלהאי גברא הוא דקא משוי ידו כידה וכן הדין בקבלת קידושין מפי מורי נר"ו עכ"ל. ולכאורה הסברא "ידו כידה" הוא כמו סברת רבינו זצ"ל דאין שליח לקבלה דין של נתינת כח ולכן אינו יכול למנות עוד שליח שני במקומו.

(14) אולי י"ל דיש שני דינים בקבלת הגט – בע"כ ומדעתה. כשמקבלת הגט בע"כ פשיטא שאינה בעלים על הקבלה. ומאידך כשמקבלת הגט מדעתה הרי היא בעלים על הקבלה כמו כל קונה דעלמא. וכשממנה שליח לקבלה בקנין אזי עושה אותו לבעלים על הקבלה כמוה ואזי יכול השליח הראשון למנות שליח שני ודו"ק.

נעשה לבעל השטר (עיין בשיעורים לתחילת מס' גיטין) דשטרו מוכיח עליו דהוי שליח. ובתורת בעל השטר הריהו נחשב לבעל המעשה למנות שליח שני. ושני המקדש בכסף דרק האיש המקדש עצמו הוי הבעלים על הקידושין, והשליח אינו אלא ידא אריכתא שלו לתת לה את כסף הקידושין, ובכך אין השליח הראשון בעלים למנות שליח שני. ולפי"ז יש לכאור את המרדכי, דבגט דמגרשה בע"כ השליח הראשון הוי בעלים למנות שליח שני, משא"כ בקידושין שאינו מקדשה אלא מדעתה ומשו"ה השליח אינו נחשב כבעל המעשה אלא הוי רק כיד אריכתא של האיש המקדש שמינה אותו ולפי"ז אינו יכול למנות שליח שני תחתיו.

ועוד נראה להוסיף בביאור המרדכי דיש להקל בין שליחות להולכה בקידושין לבין שליחות להולכה בגירושין בנוגע לזמן דהחלות שם שליח חלה על השליח. בשליחות להולכה בגירושין, חלות השליחות חלה מיד כשקיבל את הגט כי מאותה שעה קבל בעלות לגרשה בע"כ לבדו. משא"כ שליח להולכה בקידושין, דקיום שליחותו תלוי בדעת האשה האם תסכים לקבל את הקידושין. ומסתבר דמשום כך חלות השליחות איננה חלה מיד אלא חלות השליחות היא תלויה ועומדת האם האשה תסכים לקידושין או שתסרב. ומכיון דלפני נתינת הקידושין לאשה לא חלה עליו חלות השם שליח, אזי השליח אינו הבעלים על הקידושין ואינו יכול למנות שליח שני. מאיזן בשליחות להולכה בגירושין, חלות שם שליח חלה מיד כשמתמנה דהוי השליח של הבעלים ומשו"ה יכול למנות שליח שני.

השני להיות שליח תחתיו. משא"כ באומר אמרו דהבעל עצמו ממנה את השליח השני ע"י הודעתו של הראשון עבורו, כי השליח הראשון הוי שליח בעלמא רק כדי להודיע לשני להיות שלוחו של הבעל, ואין בזה דין שליח עושה שליח כלל, וצע"ג. (15)

וע"ע במרדכי (פרק שני בהגה"ה אות תק"ה) וז"ל פסק הקדוש מדרוש (16) דהעושה שליח לקדש אשה ומסר לו הטבעת לקדש אפילו איתניס בדרך אינו יכול לעשות שליח אחר משום דמילי ניהו ומילי לא ממסרן לשליח, ואע"ג דגבי גט קי"ל שליח עושה שליח ולא הוי מילי משום מסירת הגט הכא נמי הא איכא מסירת הטבעת, לא דמי דגבי גט אשה מתגרשת בע"כ ומיד כשיגיע הגט ליד השליח הרי היא כאילו מגורשת הלכך לא הוי מילי שהרי השליח יכול לגרשה בעל כרחו דיד השליח כיד הבעל אבל שליח של קדושין אם לא תאבה האשה אינה מתקדשת הלכך ה"ל מילי עכ"ל. ודבריו מחוסרים ביאור.

ועיין בשלטי הגבורים (פרק שני סוף אות א') וז"ל היה השליח מקדשה בשטר וחלה השליח או שנאנס יכול השליח למנות שליח אחר תחתיו ומסר לו שטר קידושין שמסר לו המקדש, אבל אם היה מקדש בכסף אין השליח יכול למנות שליח אחר שהרי לא נמסר לו אלא שליחות דברים שיכול לקדשה בכל כסף שירצה והדברים אינם נמסרים משליח לשליח שהרי אינו יכול לקדשה אלא בשטר זה שנכתב מדעת המקדש בשם המקדש ובשם המתקדשת עכ"ל. ונראה בכוונתו דשליח ראשון ממנה שליח שני דוקא כשהראשון נקרא בעלים על המעשה. ובשליח להולכה התופס את שטר הגירושין או את שטר הקידושין בידו הריהו

(15) והשווה לדברי השיטה לא נודע למי (ד"ה ושלחה) דהעלה תירוץ דומה להרשב"א דשליח לקבלה עושה שליח רק היכא דיש ציווי האשה. הוא דוחה את התירוץ הזה כמו רבינו זצ"ל דאין בזה חידוש, וז"ל שמשלחה וחוזרת בביתו וא"ת שליח שלה מנ"ל שהוא עושה שליח דליכא למילף משלי' שלו דהא איצטריך לן קרא ללמד שהיא עושה שליח, אע"ג

דאשמועי' ושלח שהוא עושה שליח במצות הבעל או במצות האשה להא לא איצטריך לן קרא דכיון מכה משלח קאתי מושלח קמא נפקא לן עכ"ל.

(16) ר' שלמה בן ר' יהודה מתלמידי החשובים של הר"ן הזקן.

החילוק בין שליח להולכה לבין שליח לקבלה
בנוגע לעדי קיום

ויתכן שהחילוק דהרשב"א ששליח האיש עושה שליח בגירושין ולא שליח האשה, גם נכון בקידושין, דהיינו שרק שליח של האיש המקדש עושה שליח שני משא"כ השליח של האשה המתקדשת אינו יכול למנות שליח שני במקומו. והביאור בזה הוא דמדכתיב כי יקח ודרשינן ולא כי תקח, מבואר דדוקא האיש הוא בעל הקידושין ואילו האשה רק מסכימה להתקדש לו אך היא איננה הבעלים על הקדושין. (17) ומשו"ה שליח הבעל שנעשה בעלים כמו האיש המקדש ממנה שליח שני תחתיו, ואילו שליח האשה איננו בעלים כמו שהיא אינה בעלים, ומשו"ה השליח שלה אינו ממנה שליח שני, בדומה לשלוחה לקבלת הגט שאינו ממנה שליח שני. (18)

ונכך גם מבואר שיטת הרמב"ם דחילק בין שליח להולכה לבין שליח לקבלה לגבי הצורך לעדי קיום. דהרי בין בהלכות גירושין ובין בהלכות אישות, פסק הרמב"ם דבעינן עדי קיום בשליח לקבלה ולא בשליח להולכה. דבנוגע לגירושין כתב (ריש פרק ו' מהלכות גירושין) וז"ל השליח שעושה האשה לקבל לה גיטה מיד בעלה הוא הנקרא שליח קבלה, ומשיגיע הגט לידו תתגרש כאילו הגיע לידה, וצריכה לעשותו בשני עדים עכ"ל. ואילו לגבי שליח להולכה בגירושין, כתב הרמב"ם (פרק ו' מהלכות גירושין הל"ד) וז"ל ואין שליח הולכה והבאה צריך עדים עכ"ל. וכן בשליחות בקידושין חילק הרמב"ם באופן דומה (פרק ג' מהלכות אישות הל"ט) וז"ל כל העושה שליח לקבל הקידושין

(17) והשווה לדברי רבינו זצ"ל בשיעורים לעיל ב. חז"ה בפרוטה ובשוה פרוטה, אות ד'. וע"ע בר"ן בנדורים ל. ד"ה ואשה) ובאבנ"מ (סימן מד סק"ב) דאין לאשה חלות דעת מקנה בקידושין.

צריך לעשותו בפני שני עדים, אבל האיש שעשה שליח לקדש לו אשה אינו צריך לעשותו בעדים שאין מקום לעדים בשליחות האיש אלא להודיע אמתת הדבר, לפיכך אם הודו השליח והמשלח אינן צריכין עדים כמו שליח הגט וכמו שליח שהרשהו להפריש לו תרומה וכיוצא בהן, בכל שלוחו של אדם כמותו ואינו צריך עדים עכ"ל. ועיי"ש דהראב"ד השיג וז"ל א"א אין הנדון דומה לראיה דלענין שליח הגט גטו מוכיח עליו ולענין תרומה אין צריך עדות כלל, אבל בקידושין דאפילו שניהם מודים אינו כלום כי מודו השליח והשולח נמי לא כלום הוא עכ"ל. העולה מהנ"ל דלראב"ד בכל שליחות בגו"ק בעינן עדי קיום בשעת מינוי שהרי כולם הוו דבר שבערוה. אלא דבשליח להולכה בגירושין העדים שבשטר עצמם הוו עדי הקיום ולכן לא בעינן מינוי בפני שנים ממש. ולכאורה דברי הרמב"ם צ"ע, דמאי שנא שליח להולכה בגו"ק משליח לקבלה.

ונראה לכאור ע"פ הנ"ל דהרמב"ם חילק בין חלות השליחות בשליח להולכה לבין חלות השליחות בשליח לקבלה. דשליח להולכה הוי דין של מסירת כח בעלים כשליחות דכהת"כ ואינה גדר של דבר שבערוה. מאידך אין האשה הבעלים על חלות הקידושין והגירושין ולכן שליח לקבלה הוי דין מיוחד של ידו כיד האשה עצמה. יוצא מכך שהמינוי של שליח לקבלה הוי בגדר של דבר שבערוה ובעי עדי קיום. ולפי"ז יוצא דלהרמב"ם לא רק שליח לקבלה בגירושין שחלין בע"כ הוי חלות מיוחדת של שליחות וכידה ממש, אלא הו"ה שליח לקבלה דקידושין הוי דין מיוחד דשליחות. ואע"פ דבעינן דעתה לקידושין, הביאור הוא כנ"ל, דמדכתיב כי יקח ולא כי תקח,

(18) ויש להעיר דמשמע מהתוס' רא"ש (ד"ה ושלחה) דבעינן לימוד נפרד לשליח לקבלה רק בשביל שליח לקבלה בגירושין דנעשית בע"כ, אבל שליח לקבלה דקידושין נלמד מ"ושלח" כמו שליח להולכה. לכאורה לפי"ז אין לחלק בין שליח להולכה לבין שליח לקבלה בקידושין.

בקידושין וז"ל ואם נוכל לחלק בין גט שבא להתיר לקידושין שבאין לאסור ונשוה שליחות האיש והאשה בקידושין צ"ע עכ"ל. בסופו של דבר נטה הרא"ש לומר דבקידושין לא בעינן עדים בשעת מינוי שום שליח, לעומת גירושין דבעינן עדי קיום בשעת מינוי שליח לקבלה. ולכאורה סברתו צ"ע דמאי שנא שליח שבא להתיר משליח דבא לאסור, הרי שניהם באים לעשות מעשה דהוי דבר שבערוה.

ונראה לבאר דבנוגע לשליח לקבלה דגירושין דבא להתיר, בשעת מינוי השליח לקבלה האשה הרי היא אשת איש ועקב כך השליחות להתיר את האיסור דאשת איש הויא דבר שבערוה. מאידך, בשעת מינוי השליח לקבלה דקידושין, האשה המתקדשת הויא פנויה בעלמא ועדיין ליכא חלות שליחות ודבר שבערוה עד שעת מעשה הקידושין. לכן לא בעינן עדי קיום בשעת מינוי שליח לקבלה בקידושין.

ולכאורה פרש"י בסוגיא שם בגיטין מהוה דעה רביעית דלא בעינן עדי קיום כלל במינוי שליחות. הרי הגמ' שם הביאה מחלוקת האמוראים מה הדין היכן דישנה הכחשה בין הבעל לבין השליש, וז"ל איתמר בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין מי נאמן, רב הונא אמר בעל נאמן, ורב חסדא אמר שליש נאמן וכו' דהא הימניה עכ"ל. והגמ' שם הקשה על רב חסדא מהמשנה דמצריכה עדים וז"ל תנן האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים וכו' ואמאי, ליהמניה לשליש עכ"ל. ורש"י שם (ד"ה ואמאי) פירש וז"ל ואמאי - בעי עדים כלל לא בקבלה ולא באמירה אלא באמירתו בלבד להימניה דהא הימניה בעל עכ"ל. וממה שנקט רש"י דלפי קושיית הגמ' לא בעינן עדים כלל, אפי' עבור המינוי, יוצא דהוא הבין המשנה דלא בעינן עדים על המינוי מדין עדי קיום אלא מדין עדי בירור, ולכן מאחר דהבעל הימניה יכול לסלק הצורך לעדים על המינוי. ולפי זה יוצא דלפי רש"י לא בעינן עדי קיום בשעת מינוי שליח לקבלה דגירושין, ולכאורה גם לא בעינן עדי קיום במינוי שום שליח בגו"ק. ועולה מזה דבעינן עדי קיום רק במעשה

מוכח דרק המקדש הוי הבעלים על הקידושין ולא האשה.

ג

שיטות בראשונים לגבי עדי קיום בשליחות לגו"ק

הטור (אה"ע סימן לה) הביא דאביו הרא"ש צידד לומר דלא בעינן עדי קיום אפי' במינוי שליח לקבלה, וז"ל כתב הרמב"ם ז"ל שא"צ עדות במינוי השליחות רק אם השליח והמשלח מודים בדבר אבל בשליחות האשה שהיא עושה שליח לקבל קידושיה צריך שיהיה בעדים והראב"ד כתב שגם שליחות האיש צריך שיהיה בעדים וא"א הרא"ש ז"ל כתב כדברי הרמב"ם והיה מפקפק לומר שאף שליחות האשה אין צריך עדים עכ"ל. וכוננתו לדברי הרא"ש בפרק ב' (סימן ו-ז) שהוכיח כשיטת הרמב"ם דלא בעינן עדי קיום במינוי שליח להולכה מזה דלפי שיטתו אמרינן זכין לאדם שלא בפניו בקידושין ולא בעינן מינוי שליחות בפירוש וז"ל ודילמא ארצי ארצויי קמיה ושתיק כלומר גילה הבן דעתו לאב שהיה חפץ בה וכיון שחפץ בה וזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו וזכיהה הוי מטעם שליחות כדפרישית לעיל (סימן טו וסימן כה) והוי כאילו עשה את האב שליח לקדשה לו. מכאן נראה לדקדק שאין צריך עדים במינוי שליחות של קדושין כיון דמורה המקדש שעשאו שליח וכ"כ הרמב"ם עכ"ל.

והרא"ש המשיך להקשות על הרמב"ם דמאי שנא שליח לקבלה משליח להולכה, וז"ל אמנם צריך לדקדק מאי שנא דמהניא הודאת האיש ושלוחה לנתינת הקדושין ולא מהניא הודאת האשה ושלוחה לענין קבלת הקדושין עכ"ל. אמנם אע"פ דמסברא נקט הרא"ש דאין לחלק בין שליח להולכה לבין שליח לקבלה, הוא הקשה על עצמו מהמשנה בגיטין (סג): דמשמע להדיא דבעינן עדי קיום במינוי שליח לקבלה, וז"ל האשה שאמרה התקבל לי גיטי צריכה שתי כיתי עדים, שנים שאומרי' בפנינו אמרה, ושני' שאומרים בפנינו קבל וקרע עכ"ל. והוסיף הרא"ש שיתכן לחלק בין שליח לקבלה בגירושין לבין שליח לקבלה

בענין שליח עושה שליח

הקידושין עצמו דהאשה הופכת מפנויה לאשת איש או מאשת איש לפנויה ולא בשלבים לפני זה.

מבואר שיש ד' שיטת לגבי הצורך לעדי קיום בשעת מינוי שליח בגו"ק:

(א) הראב"ד – לעולם בעינן עדי קיום, בין שליח להולכה ובין שליח לקבלה, בין בגיטין ובין בקידושין.

(ב) הרמב"ם – בעינן עדי קיום במינוי שליח לקבלה ולא במינוי שליח להולכה, וזה הדין גם בגירושין וגם בקידושין.

(ג) הרא"ש – בענין עדי קיום רק בשליח לקבלה בגירושין.

(ד) רש"י – אין צורך בעדי קיום כלל במינוי שליחות בגו"ק.

ד

שיטת הרמב"ם לגבי שליח לקבלה דקטנה

ביארנו לעיל (אות ב) דלפי הרמב"ם שליחות לקבלה לא היא חלות שליחות דנתינת כח הבעלים אלא גזיה"כ מיוחדת דשליח האשה הוי כאשה עצמה ממש. ולפי"ז נראה נמי לבאר את מה שכתב הרמב"ם (פרק ו מהלכות גירושין הל"ט) וז"ל וקטנה אינה עושה שליח לקבלה אע"פ שחצרה קונה לה גיטה כגדולה מפני ששליח קבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן שאינו בן דעת גמורה עכ"ל. והשיג עליו הראב"ד וז"ל זה הטעם אין לו לא טעם ולא ריח אלא אתם גם אתם לרבות שלוחכם ומה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת נמצא שהשליח והשולח צריכין להיות בני דעת עכ"ל. ונראה שהרמב"ם סובר שדין מה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת אינו חל בשליח לקבלה כי הוא מהווה חלות דין שליחות מיוחדת שאינה חלה מדין

שליחות דכהת"כ. כי שליחות בכהת"כ תלוי בדעת המשלח, דהוי הבעלים למנות שליח. ואילו אשה בגירושין אינה בעלים על חלות הגירושין שהרי היא מתגרשת בעל כרחה, אך שליחות שלה לקבלת גיטה חלה מדין מיוחד. ולכן יש הו"א דיתכן שאפילו קטנה שאינה בת דעת יכולה למנות שליח לקבלה. וקמ"ל דמ"מ אין לה למנות שליח לקבלה, מכיון דשליח לקבלה זקוק לעדי קיום, ואין עדים יכולים להעיד על מעשה הקטנה. (19)

ה

שיטת הרמב"ם בענין עדי בירור בשליחות לגו"ק

ביארנו לעיל (אות ב) שלדעת הרמב"ם בשליח להולכה לא בעינן ב' עדים כלל, לא לקיומי ולא לברורי. זאת אומרת, אין צורך לב' עדים בשעת מינוי השליחות לקיים הדבר, וגם לגבי בירור השליחות פסק הרמב"ם דסגי כשהמקדש והשליח מודים דהיה מינוי ולא בעינן ב' עדים. ויוצא שלהרמב"ם אין במינוי שליח להולכה חלות דבר שבערוה כלל. אבל לכאורה זה סותר מה שכתב הרמב"ם (פרק ט מהלכות גירושין הל"ב) וז"ל אמר לסופר כתוב לי גט לאשתי כתבו ונתנו לבעל בלא עדים ונטלו הבעל ונתנו לשליח ואמר לו תן גט זה לאשתי בפני עדים והלך השליח ונתנו לה בפני עדים הרי זו ספק מגורשת, שאין השליח נאמן להתיר הערוה אע"פ שהוא עד אחד אלא מפני כתב העדים שחתמו על הגט שהן כמי שנחקרה עדותן עד שיהיה שם מערער כמו שבארנו, ואם היו שם שני עדים שיעידו שגט זה הבעל נתנו לשליח לגרשה בו הרי זו מגורשת עכ"ל. ועיין בלחם משנה (פרק ג מהלכות אישות הל"טו) דהקשה הסתירה בפסקי הרמב"ם.

ונראה ליישב דמה שהעלינו דלפי הרמב"ם לא בעינן עדי קיום למינוי שליח להולכה הוא נכון, אלא דהצורך לעדי בירור על השליחות תלוי בשעת הדיון.

(שעשאו בעדים).

(19) וע"ע בזה ברשימות שיעורים לב"ק (קד. ד"ה שליח

שליחות דכהת"כ. כי שליחות בכהת"כ תלוי בדעת המשלח, דהוי הבעלים למנות שליח. ואילו אשה בגירושין אינה בעלים על חלות הגירושין שהרי היא מתגרשת בעל כרחה, אך שליחות שלה לקבלת גיטה חלה מדין מיוחד. ולכן יש הו"א דיתכן שאפילו קטנה שאינה בת דעת יכולה למנות שליח לקבלה. וקמ"ל דמ"מ אין לה למנות שליח לקבלה, מכיון דשליח לקבלה זקוק לעדי קיום, ואין עדים יכולים להעיד על מעשה הקטנה. (19)

ה

שיטת הרמב"ם בענין עדי בירור בשליחות לגו"ק

ביארנו לעיל (אות ב) שלדעת הרמב"ם בשליח להולכה לא בעינן ב' עדים כלל, לא לקיומי ולא לברורי. זאת אומרת, אין צורך לב' עדים בשעת מינוי השליחות לקיים הדבר, וגם לגבי בירור השליחות פסק הרמב"ם דסגי כשהמקדש והשליח מודים דהיה מינוי ולא בעינן ב' עדים. ויוצא שלהרמב"ם אין במינוי שליח להולכה חלות דבר שבערוה כלל. אבל לכאורה זה סותר מה שכתב הרמב"ם (פרק ט מהלכות גירושין הל"ב) וז"ל אמר לסופר כתוב לי גט לאשתי כתבו ונתנו לבעל בלא עדים ונטלו הבעל ונתנו לשליח ואמר לו תן גט זה לאשתי בפני עדים והלך השליח ונתנו לה בפני עדים הרי זו ספק מגורשת, שאין השליח נאמן להתיר הערוה אע"פ שהוא עד אחד אלא מפני כתב העדים שחתמו על הגט שהן כמי שנחקרה עדותן עד שיהיה שם מערער כמו שבארנו, ואם היו שם שני עדים שיעידו שגט זה הבעל נתנו לשליח לגרשה בו הרי זו מגורשת עכ"ל. ועיין בלחם משנה (פרק ג מהלכות אישות הל"ו) דהקשה הסתירה בפסקי הרמב"ם.

ונראה ליישב דמה שהעלינו דלפי הרמב"ם לא בעינן עדי קיום למינוי שליח להולכה הוא נכון, אלא דהצורך לעדי בירור על השליחות תלוי בשעת הדין.

שעשאו בעדים).

הקידושין עצמו דהאשה הופכת מפנויה לאשת איש או מאשת איש לפנויה ולא בשלבים לפני זה.

מבואר שיש ד' שיטת לגבי הצורך לעדי קיום בשעת מינוי שליח בגו"ק:

(א) הראב"ד – לעולם בעינן עדי קיום, בין שליח להולכה ובין שליח לקבלה, בין בגיטין ובין בקידושין.

(ב) הרמב"ם – בעינן עדי קיום במינוי שליח לקבלה ולא במינוי שליח להולכה, וזה הדין גם בגירושין וגם בקידושין.

(ג) הרא"ש – בעינן עדי קיום רק בשליח לקבלה בגירושין.

(ד) רש"י – אין צורך בעדי קיום כלל במינוי שליחות בגו"ק.

ד

שיטת הרמב"ם לגבי שליח לקבלה דקטנה

ביארנו לעיל (אות ב) דלפי הרמב"ם שליחות לקבלה לא היא חלות שליחות דנתינת כח הבעלים אלא גוה"כ מיוחדת דשליח האשה הוי כאשה עצמה ממש. ולפי"ז נראה נמי לבאר את מה שכתב הרמב"ם (פרק ו מהלכות גירושין הל"ט) וז"ל וקטנה אינה עושה שליח לקבלה אע"פ שחצרה קונה לה גיטה כגדולה מפני ששליח קבלה צריך עדים ואין מעידין על הקטן שאינו בן דעת גמורה עכ"ל. והשיג עליו הראב"ד וז"ל זה הטעם אין לו לא טעם ולא ריח אלא אתם גם אתם לרבות שלוחכם ומה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת נמצא שהשליח והשולח צריכין להיות בני דעת עכ"ל. ונראה שהרמב"ם סובר שדין מה אתם בני דעת אף שלוחכם בני דעת אינו חל בשליח לקבלה כי הוא מהווה חלות דין שליחות מיוחדת שאינה חלה מדין

(19) וע"ע בזה ברשימות שיעורים לב"ק קד. ד"ה שליח